

144; Beyhakî, *Tetimme*, s. 110-111, 150-153; Sühreverdî el-Maktûl, *el-Meşârîc ve'l-muâra-hât* (Opéra Metaphysica et Mystica içinde, nşr. H. Corbin), İstanbul 1945, s. 435-438; Yâkût, *Mu'cemû'l-üdeba'*, XIX, 277-278; a.mlf., *Mu'cemû'l-büldân*, I, 481-482; İbnü'l-Kiftî, *İh-bârü'l-'ulemâ'*, s. 39, 224-227; İbn Ebû Usay-bia, *‘Üyünü'l-enbâ'*, Beyrut, ts. (Dâru Mek-tebeti'l-Hayât), s. 343, 374-376; İbn Hallikân, *Vefeyât*, VI, 74-75; Ebü'l-Ferec [İbnü'l-İbrî], *Târîhu muhtaşari'd-düvel* [baskı yeri ve yılı yok], s. 207, 209, 210; Muhammed b. Mahmûd es-Şehrezûrî, *Nühzetü'l-eruvâh* (trc. Maksûd Ali Teb-rîzî), Tahran 1365 hş., s. 409-410; İbn Teymi-ye, *Der'ü te'aruzü'l-'aql ve'n-naql* (nşr. M. Reşâd Sâlim), Riyad 1399-1403/1979-83, II, 159, 164-172; III, 302, 323-324; IV, 26; VI, 248; IX, 400-434; a.mlf., *Minhâcü's-sünne* (nşr. M. Reşâd Sâlim), Riyad 1406/1986, I, 348-354; a.mlf., *er-Red 'ale'l-mantıkıyyîn*, Lahor 1396/1976, s. 336, 463; İbn Fazlullah el-Ömerî, *Me-sâlik*, IX, 244-246; Sadreddîn-i Şirâzî, *el-Hikme-tü'l-müte'âliye*, Kum 1368, III, 225; L. Leclerc, *Histoire de la médecine arabe*, Paris 1876 — Rabat 1980, II, 29-31; Suter, *Die Mathemati-ker*, s. 123; *Hediyyetü'l-'arifîn*, II, 505-506; Brockelmann, *GAL*, I, 602; *Suppl.*, I, 831; Zi-rikli, *el-A'âm*, IX, 63; Sarton, *Introduction*, II/1, s. 382; Sezgin, *GAS*, VIII, 215; H. Corbin, *Histoire de la philosophie islamique*, Paris 1964, s. 247-251; A. Dietrich, *Médicalia Arabica*, Göttingen 1966, s. 228-230; Ullmann, *Die Medi-zin*, s. 338; S. Pines, *Nouvelles études sur Awhad al-Zamân Abu'l-Barakât al-Baghdâdî*, *Mémoire de la Société des Etudes Juives*, Paris 1955; a.mlf., "Etudes sur Awhad al-Za-mân Abu'l-Barakât al-Baghdâdî", *Revue des Etudes Juives*, CIII, Paris 1938, s. 4-64; CIV (1938), s. 1-34; a.mlf., "Studies in Abu'l-Bara-kât al-Baghdâdî's-Poetics and Metaphysics", *Studies in Philosophy* (Scripta Hierosolymitani VI), Jerusalem 1960, s. 120-198; a.mlf., "Abu'l-Barakat al-Baghdadi, Hibat Allah", *DSB*, I, 26-28; a.mlf., "Abu'l-Barakât", *El'* (Fr.), I, 111-115; Nâcî et-Tikrîti, *el-Felsefetü'l-ağlâ-kıyyetü'l-Eflâtüniyye 'inde müfekkiri'l-İslâm*, Beyrut 1402/1982, s. 336-342; Hilmi Ziya Ül-ken, *İslâm Felsefesi*, İstanbul 1983, s. 220-227; Ali Sâmî en-Neşşâr, *Menâhicü'l-bahş 'inde mü-fekkiri'l-İslâm*, Beyrut 1404/1984, s. 36, 45, 63, 67, 104; N. Rescher, *Te'avvürü'l-mantıki'l-'Arabî* (trc. Muhammed Mehrân), Kahire 1985, s. 383-387; S. Hüseyin Nasr, *İslâm'da Bilim ve Medeniyet* (trc. Nabî Avcı v.dğr.), İstanbul 1991, s. 310-311; Muhammed Celâl Şeref, *Allah ve'l-'âlem ve'l-insân fi'l-fikri'l-İslâmî*, Beyrut, ts. (Dâru'n-Nehdati'l-Arabiyye), s. 295-313, 423-436; Ahmed Muhammed et-Tayyib, *Mevkûfû Ebi'l-Berekât el-Baghdâdî mine'l-felsefeti'l-meş-â'ıyye* (doktora tezi, ts.), *Câmiatü'l-Ezher*, Külliyyetü Usûli'd-din Ktp., nr. 861; a.mlf., "Un Tra-ité d'Abu'l-Barakât al-Baghdâdî sur l'intel-lect", *Aisl*, XVI (1980), s. 127-131; M. Ali Ebû Reyân, "Nağdü Ebi'l-Berekât li-felsefeti İbn Sînâ", *Mecelletü Külliyyeti'l-âdâb*, XII, İsken-deriye 1958, s. 17-48; a.mlf., "Hîbat Allah, Abû al-Barakât", *EJd*, VIII, 461-462; W. Ma-delung, "Abu'l-Barakât al-Baghdâdî", *Elr*, I, 266-268.

MUSTAFA ÇAĞRICI

EBÜ'İ-BEREKÂT en-NESEFÎ

(bk. NESEFÎ, Ebü'l-Berekât).

EBÜ'İ-BEŞER

(أبو البشر)

İslâmî kaynaklarda
"insanlığın atası" anlamında
Hz. Âdem'e verilen unvan
(bk. ÂDEM).

EBÜ'İ-CÂRÜD

(أبو الجارود)

Ebü'l-Cârüd Ziyâd
b. Münzir el-Hemedânî
(ö. 150/767 [?])

Zeydiyye'ye bağlı
Cârüdiyye kolunun kurucusu
(bk. ZEYDİYYE).

EBÜ'İ-CEVZÂ

(أبو الجوزاء)

Ebü'l-Cevzâ' Evs
b. Abdillâh (Hâlid) er-Rabâf
(ö. 83/702)

Basralı zâhid tâbiî.

Ezd kabilesinin kollarından Rebîa'ya mensup olup hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. Hz. Âişe, Abdullah b. Abbas, Ebû Hüreyre, Abdullah b. Amr b. Âs ve Safvân b. Assâl el-Murâdî'den hadis rivayet etmiştir. Buhârî'nin senedini zayıf gördüğü bir habere göre Ebü'l-Cevzâ Hz. Âişe ve İbn Abbas'a on iki yıl komşuluk ettiğini, Kur'an-ı Kerim'deki her âyet hakkında İbn Abbas'tan bilgi edindiğini belirtmekte, öğrenmek istediği konuları bir adamı vasıtasıyla her zaman Hz. Âişe'den sorup öğrendiğini söylemektedir. Kendisinden Katâde b. Diâme, Büdeyl b. Meysere, Amr b. Mâlik en-Nük-rî ve Ebü'l-Eşheb el-Utâridî gibi muhad-disler rivayette bulunmuş, Ebü Zür'a er-Râzî ile Ebü Hâtım er-Râzî onun *sika** bir râvi olduğunu belirtmişlerdir. Rivayetlerinin *Kütüb-i Sitte*'de yer alması da bunu göstermektedir.

İbadete düşkünlüğü ve zâhidâne hay-yatıyla tanınan Ebü'l-Cevzâ'nın temizlik konusunda çok titiz olduğu, helâya giderken ayrı bir elbise giydiği, namazı başka bir elbiseyle kıldığı rivayet edilir. Hiçbir şeye lânet etmez, lânet edilen şey-leri de yemezdi. Bu sebeple hizmetçisi-

ne ekmeği veya yemeği yaktığı zaman lânet etmemesi için ayda 2-3 dirhem fazla verirdi. Hayatı boyunca kimseyle çekişmediğini, kimseyi rahatsız etmediğini söylerdi. Nefsinin arzularına ve hoş şeylere düşkün olanları hiç sevmezdi. Domuzlarla bir arada olmayı bu gibilerle beraber bulunmaya tercih ettiğini söy-lediği nakledilir.

Abdullah b. Zübeyr'in Kûfe valisi Abd-urrahman b. Muhammed b. Eş'as'ın yanında Haccâc'a karşı çarpışırken 83 (702) yılında Deyrülcemâcim'de öldü. Vefat tarihi 82 (701) olarak da zikredilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *eş-Tabakât*, VII, 223-224; Halife b. Hayât, *eş-Tabakât*, II, 488; Buhârî, *et-Târîhu'l-kebir*, II, 16-17; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Ukkâse), s. 469; İbn Ebü Hâtım, *el-Cerh ve't-tâ'dil*, II, 304-305; İbn Hibbân, *eş-Şikât*, IV, 42-43; İbn Adî, *el-Kâmil*, I, 402; Ebü Nuaym, *Hilye*, III, 78-82; Sem'ânî, *el-Ensâb*, VI, 76-77; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, IV, 477; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, III, 392-393; Zehebî, *A'âmü'n-nübe-lâ'*, IV, 371-372; a.mlf., *Târîhu'l-İslâm: sene 81-100*, s. 232; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, I, 383-384.

KEMAL SANDIKÇI

EBÜ'İ-CÜYÜŞ

(أبو الجيوش)

(ö. 722/1322)

Endülüs'te Gırnata'da
hüküm süren
Nasrîler hânedanının
hükümdarlarından
(bk. NASRİLER).

EBÜ'D-DAHDÂH

(أبو الدحاح)

Ebü'd-Dahdâh el-Ensârî

Sahâbî.

Adının Ebü'd-Dahdâha b. Dahdâha ol-duğu da söylenmektedir. Ensarın hima-yesinde yaşamasına rağmen onlar tara-findan da iyice tanınmayan Ebü'd-Dah-dâh hakkında fazla bilgi yoktur. Abdul-lah b. Mes'ûd'un anlattığına göre, "Ver-diğinin kat kat fazlasını kendisine öde-mesi için Allah'a güzel bir borç vermek isteyen kimse yok mu?" (el-Bakara 2/245) meâlindeki âyet nâzil olunca Ebü'd-Dahdâh Hz. Peygamber'in yanına gide-rek, "Yâ Resûlallah! Allah bizden borç mu istiyor?" diye sordu. Evet cevabını alınca Hz. Peygamber'in elini tuttu ve